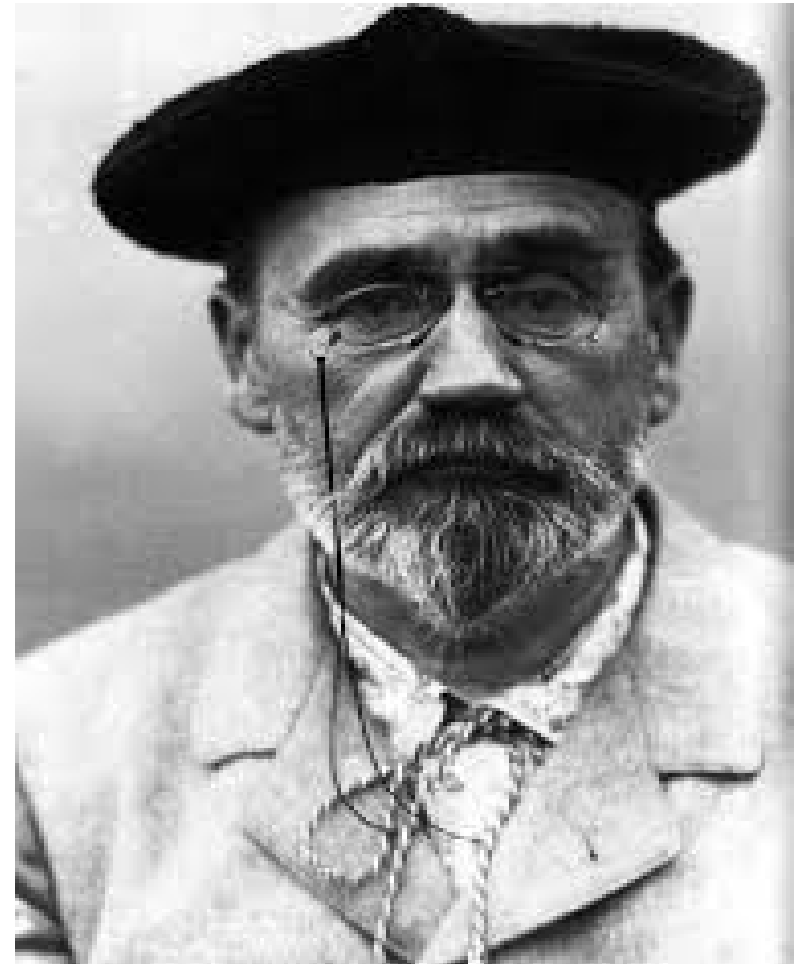

Émile Zola (1840, Paříž-1902, Paříž)

- Nar. v rodině ital. inženýra (pracoval na kanálu v oblasti Aix-en-Provence)
- Od dětství přátelství s P. Cézannem (rozchod kvůli jeho zobrazení v románu *Mistrovské dílo*)
- Zednář (30 let) → několik let i ve funkci velmistra (členství v řádu popíral)
- Smrt snad nešťastná náhoda (otrava oxidem uhelnatým, ucpal se komín; ucpán záměrně)
- Angažovanost v tzv. v tzv. *Dreyfusově aféře* (polit. skandál s prvky antisemitismu, 1894-1898)
- Z. otevřený dopis franc. prezidentovi: pamflet *Žaluji* (tiskem v novinách Úsvit)
- Od vyd. *Zabijáka* se stal fin. nezávislým (um. setkání v luxusní vile v Paříži, de Maupassant, Joris Karl Huysmans ad.)

Dreyfusova aféra a tzv. hilsneriáda

- Projevy antisemitismu na konci 19. století v Čechách a ve Francii
- **Čechy:** Leopold Hilsner (žid. mladík obviněný z rituální vraždy Anežky Hružové), angažoval se TGM
- **Francie:** Alfréd Dreyfus: žid. důstojník, obviněný ze zrady
Angažoval se Zola, Marcel Proust, Anatole France

Hyppolite Taine (1828-1893)

- filozof, estetik, uměl. kritik, stoupenec pozitivismu, sociolog
- um. dílo je produkt **prostředí** (spol. okolnosti), **rasy** (dědičnosti, rodiny) a **doby**
- jedinec je **ovládán (determinován)** těmito třemi složkami
- člověk je výslednicí minulosti, svých biologických pudů a vnějších spol. vlivů → absolutní determinismus
- Taine chápal literaturu jako „*soubor dokumentů ke kolektivní i individuální psychologii jednoho plemene*“ → zakladatel sociologie literatury

Naturalismus: prvky

- **Absolutní determinismus:** nevyhnutelnost a osudovost lidského života (Hyppolite Taine)
- **Temperament a pudy:** nadsazování pudů, biol. instinktů, vše, co má člověk společné se zvířetem (Zola často připodobňuje chování lidí a zvířat; např. přirovnává prostitutky na ulici ke zvířatům v kleci)
- **Monumentalizace postav:** natur. monumentalizuje postavy z okraje společnosti a nižších soc. vrstev (nevěstky, alkoholici, obyčejní dělníci, vrazi).
- **hyperbolizací a antropomorfizace:** strojů a věcí: strojů, všech umělých organizmů, město, měst. čtvrti, jeho ulice; polidštění věcí: chudá zákoutí plná bídy a špíny - jako pohlcující ústa, destil. přístroj;

Naturalismus: prvky

- **Pasivní postavy:** naturalismus uvedl do románu typ pasivních postav vydaných napospas svému biologickému a spol. předurčení
- **Absence vůle:** postavy se dostávají na scestí, když nejsou schopny vzdorovat síle zvyku (svým špatným návykům a lenosti, pasivitě pak podléhají)
- **nepatetický** jazyk a styl: využívání věd. postupů (odb. styl – popis a faktografie): nadprodukce, zbytnění popisné složky
- **nový patos** – až romanticky extatický a blízký symbolismu (Matka Země, Démon alkohol, destilační přístroj apod.)
- **Poznávací funkce literatury:** spisovatel má dokonale poznat prostředí, o kterém píše.

Realismus a naturalismus

- **Podobnost**: konkrétní prostředí: natur. i real. konkrétní, co nejvíce autentické soc. prostředí.
- **Rozdíly**:
- **orientace na periferii** – real. respekt k současnému stavu x natur. vylučované oblasti a témata: měst. periferie, hospody, špinavé ulice, nevěstince, dělnické kolonie apod.
- **šokantnost** – real. dokonalá iluze skutečnosti x natur. chce čtenářem otřást (témata a náměty i způsob jejich zpracování)
- **Soc. příslušnost** – real. hrdinové jako individuality x natur. hrdinové jako produkty soc. prostředím nositelé chování spol. vrstev a tříd.

Zola: dílo, cyklus Rougon-Macquartů

- Vliv Balzaka
- rozhodl s pokračovat v jeho velkém projektu Lidské komedie svým rozsáhlým cyklem **Rougon-Macquartů** – celkem vyšlo 20 románů, od 1871 do 1893
- Rodina **Rougonů**: osudy 5 generací úctyhodné rodiny Rougonů a společensky periferní rodiny Macquartů
- *Zabiják* (7. sv. cyklu, 1877); hl. postavy: Gervaisa, manžel Coupeau, její bývalý druh Lantier a dcera Nana
- *Štěstí Rougonů* (1871), další romány *Břicho Paříže* (1873), *Nana* (9. svazek cyklu; 1880), *Mistrovské dílo* (14. sv., 1886, o francouzských umělcích (Cézanne, Claude Monet), hororový román *Člověk Bestie* (1890), poslední román *Doktor Pascal* (1893)

Další dílo a experimentální román

- *Tereza Raquinová* (1867) – tímto románem se Z. poprvé prosadil;
- proticírkevní trilogie: v letech 1894-97 s názvy: *Lurdy, Řím, Paříž*
- „*experimentální román*“ – žánr Z. vnímá postavy jako exper. objekty, které mají prokázat věd. hypotézy o rodinné a spol. determinaci
- postavy tu jsou jako dokladový materiál věd. tezí → žánr *román-pokus* – román ověřující platnost věd. tezí
- **Polemika s romantismem**: romantické „stavy duše“ zpochybňovány a považovány za pouhou lit. fikci x spisovatel se má dle Z. soustředit na materiální základ, na stavy fyziologické
- modelový či pravděpodobný příběh je tak realizován v co nejpřesněji vyjádřeném prostředí pomocí biologických a sociologických zákonitostí

Kritika v Čechách

- 80. a 90. léta 19. století: bouřlivé diskuse o Zolovi, také mezi tzv. *školou kosmopolitní a školou národní* (ruchovci)
- velmi kritické přijetí
- Ferdinand Schulz: *Zolovy senzační romány* (Osvěta, 1880): zaměřeno mj. i na román *Zabiják*, dráždilo fin. zabezpečení Zoly
- kritizuje jej hlavně formující se národní škola tzv. ruchovců
- obviňují Zolu z **honby** za senzací a penězi, z lacinosti a pornografie